

Zonnebaars (*Lepomis gibbosus*)

Foto: Holger Krisp, Ulm, Germany
Bron: [Wikimedia Commons](#), licentie: [CC BY 3.0](#)

[Zonnebaars](#) is een baarsachtige vis, die in Nederland maximaal 20 cm lang wordt. Het lichaam van zonnebaars is relatief hoog en de twee rugvinnen zijn vergroeid, met een hoger achterste deel. Opvallend is de bonte kleuring, met een blauwgroene tot bruine ondergrond en donkere dwarsbanden. Op de kop zijn blauwe vlekken aanwezig en aan de achterrand van het kieuwdeksel bevindt zich een kenmerkende zwarte vlek.

Door het kleurrijke uiterlijk is de zonnebaars moeilijk te verwarren met andere baarsachtigen, zoals de inheemse soorten pos (*Gymnocephalus cernuus*) en baars (*Perca fluviatilis*). Pos heeft ook twee vergroeide rugvinnen, waarvan het voorste deel hoger is dan het achterste deel. Baars heeft twee gescheiden rugvinnen. Zonnebaars is wel gemakkelijk te verwarren met andere *Lepomis*-soorten die ook in de handel verkrijgbaar zijn. Deze zijn wel in Europa geïntroduceerd, maar hebben tot op heden nog geen standhoudende populaties gevormd.

Aanwezigheid en impact in Europa

Stand van zaken in 2019: zonnebaars is gevestigd in bijna alle EU-lidstaten, waaronder Nederland.

Effect op biodiversiteit / ecosysteem

Zonnebaars kan grote ecologische schade aanbrengen. Door predatie neemt de diversiteit en dichtheid van inheemse ongewervelden en amfibieën af. Ook worden vissenlarven gegeten en ondervinden grotere vissen problemen door concurrentie. Zonnebaars kan oorzaak zijn van het lokaal uitsterven van inheemse soorten. De grootste problemen ontstaan in ondiepe plantenrijke wateren met zandige bodems, zoals vennen en poelen, waar zonnebaars hoge dichtheden kan bereiken. In Zuid-Europa is de soort ook invasief in stromende wateren.

De door zonnebaars bedreigde soorten zijn onder andere de strikt beschermde knoflookpad (*Pelobates fuscus*), boomkikker (*Hyla arborea*) en kamsalamander (*Triturus cristatus*). Zodra zonnebaars dominant wordt, verstoort hij het voedselweb. De vis verhoogt waarschijnlijk, net als een aantal andere vissoorten, de troebelheid van het water en de fosfaat- en stikstofconcentraties. Hierdoor verandert ook de plantensamenstelling.

Effect op ecosysteemdiensten^[2]

Er zijn geen effecten bekend.

Overige effecten

Er zijn geen overige effecten bekend.

Deze effecten waren aanleiding voor plaatsing van deze soort op de Unielijst van [EU-verordening 1143/2014](#).

Bron: [Europese risicobeoordeling](#)

Aanwezigheid en effect in Nederland

Stand van zaken in 2019: zonnebaars is wijdverspreid in Nederland aanwezig, zowel in waterlopen als geïsoleerde wateren.

Effecten: zie onder 'Europa'.

Wet- en regelgeving

[EU-verordening 1143/2014](#)

Zonnebaars staat sinds augustus 2019 op de Unielijst van invasieve exoten. Een soort die op de EU-lijst staat, mag o.a. niet meer worden verhandeld en gehouden. Verder geldt voor lidstaten de plicht om in de natuur aanwezige populaties op te sporen, te verwijderen, of als dat niet lukt, zodanig te beheren dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.

Wat te doen?

Particulieren en publieke aquaria die die deze soort al in bezit hadden voordat de EU-lijst van kracht werd, mogen de vissen houden totdat ze een natuurlijke dood sterven. Voorwaarden zijn wel dat ze niet kunnen ontsnappen en dat men zorgt dat ze zich niet kunnen voortplanten.

In Nederland is alleen beheer in afgesloten wateren mogelijk, waarbij de focus zou moeten liggen op bijvoorbeeld bijzondere vennen ter bescherming van kwetsbare amfibieën- en libellenpopulaties. Uitroeiing is zeer moeilijk te realiseren. Kleine wateren kunnen worden droog gepompt waarna de diepste delen kunnen worden opgevuld met zand zodat achtergebleven vissen sterven. De frequentie van droogvallen wordt hierdoor vergroot, waardoor de vissen ook sterven. Bestrijding met pisciciden (vissenbestrijdingsmiddelen) is in Nederland niet toegestaan.

Met name in afgesloten wateren kan het uitzetten van de snoek een maatregel zijn om de populatie op een laag niveau te houden. Dit werkt echter niet als er naast zonnebaars ook de invasieve exoot Amerikaanse hondsvij (*Umbra pygmaea*) voorkomt, omdat deze niet of weinig wordt gegeten door snoek. Als de dichtheid van zonnebaars daalt door de predatiedruk van de snoek stijgt het aantal Amerikaanse hondsvissen waardoor er weinig ecologische winst wordt bereikt.

Meer info over zonnebaars

Oorsprongsgebied

Zonnebaars komt oorspronkelijk voor in het oostelijk deel van Noord-Amerika.

Habitat

Zonnebaars wordt in Nederland aangetroffen in uiteenlopende watertypen, waaronder rivieren, beken, kanalen, plassen, vennen, poelen en vijvers. In stromende wateren, zoals rivieren en beken worden meestal slechts enkele exemplaren waargenomen. Hoge dichtheden van de soort zijn in Nederland vastgesteld in vennen, poelen en plassen. In het oorspronkelijke leefgebied wordt de soort ook aangetroffen in dergelijke watertypen.

Voor een succesvolle voortplanting zijn ondiepe zones nodig, waar het water snel opwarmt. In een bodem van zand of kiezels worden nestkuilen gemaakt waarin de eieren worden afgezet. Er worden geen bijzondere eisen gesteld aan de waterkwaliteit. De soort kan ook in estuaria voorkomen, met een zoutgehalte tot 18.2‰.

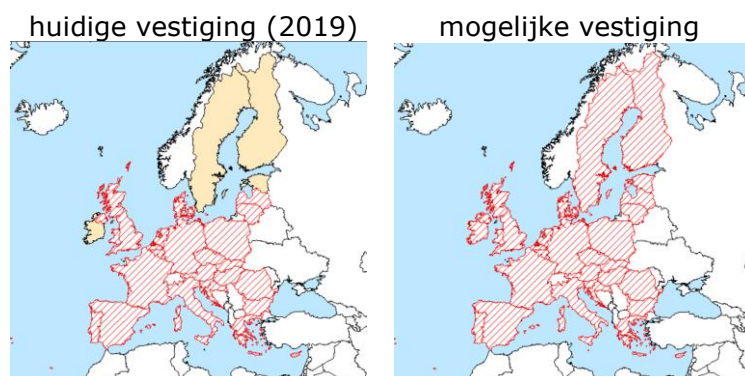
Introductieroute Europa

Handel als siervis voor zowel vijvers als aquaria is de belangrijkste pathway via welke zonnebaars in de EU-lidstaten is gekomen. Zonnebaarzen worden in de natuur losgelaten door eigenaren bij het opruimen van tuinvijver of aquarium. Ook kan het 'agressieve karakter' van zonnebaars (brengt schade toe aan andere vissen en eet amfibielarven op) een reden zijn dat aquarium- en vijvereigenaren van deze soort af willen.

Andere mogelijke pathways zijn het bewust uitzetten voor de sportvisserij (was vroeger meer gebruikelijk dan nu, de vis wordt nu meer als een plaagsoort gezien) en onbedoeld meeliften met vis die wordt uitgezet.

Aanwezigheid in de EU

Zonnebaars is aanwezig in 23 EU-lidstaten: België, Bulgarije, Cyprus, Denemarken, Duitsland, Frankrijk, Griekenland, Hongarije, Italië, Kroatië, Letland, Litouwen, Luxemburg, Nederland, Oostenrijk, Polen, Portugal, Roemenië, Slovenië, Slowakije, Spanje, Tsjechië en het Verenigd Koninkrijk. De soort kan zich ook vestigen in alle overige EU-lidstaten: Estland, Finland, Ierland, Malta en Zweden.

Introductieroute Nederland

Aan het begin van de 20ste eeuw is zonnebaars naar Nederland gehaald en in Nederlandse wateren uitgezet ten behoeve van de hengelsport. Ook verspreiding via Belgische rivieren is een mogelijke introductieroute.

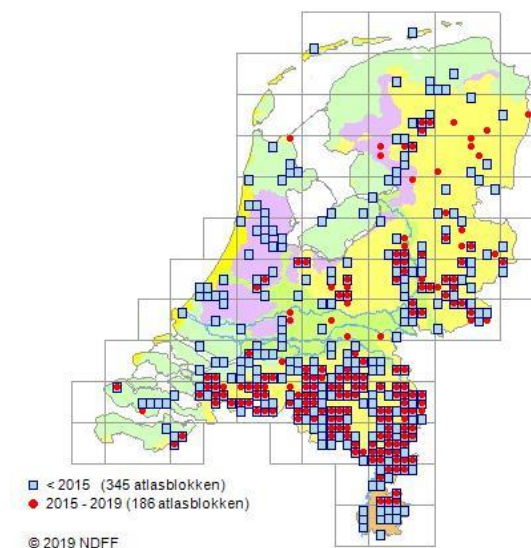
Zonnebaars wordt in Nederland in geringe mate verkocht als aquariumvis. De handelswaarde in Nederland wordt geschat op €20.000 per jaar (exclusief internethandel).

Uitzetting door aquariumhouders wordt gezien als de belangrijkste wijze van verdere verspreiding.

Aanwezigheid in Nederland

In 2019: zonnebaars is wijdverspreid in Nederland aanwezig, zowel in waterlopen als geïsoleerde wateren.

Eerste waarneming in de Nederlandse natuur: 1902.

Verspreiding zonnebaars in Nederland. Bron: verspreidingsatlas.nl

Kans op introductie, vestiging en verspreiding in Nederland

Zonnebaars heeft zich al gevestigd in Nederland. De kans op introductie in geïsoleerde wateren waar de vis nog niet voorkomt, is verminderd door de plaatsing op de EU-lijst in 2019. De vis verspreidt zich op natuurlijke wijze in verbonden watersystemen.

Bronnen

[Europese risicobeoordeling](#)

Ilhéu M, P. Matono, J.M. Bernardo, 2014. Invasibility of Mediterranean-Climate Rivers by Non-Native Fish: The Importance of Environmental Drivers and Human Pressures. PLoS ONE 9(11): e109694. doi:10.1371/journal.pone.0109694

[Nederlands Soortenregister](#)

[Valk, van der O.M.C., C.J. van Dijk, P.J. Rijk en M.N.A. Ruijs, 2018. Kostenraming van exoten voor tweede update van de Unielijst \(EU-1143/2014\). Wageningen, Wageningen Economic Research, Nota 2018-033.](#)

[Van Kleef, H., van der Velde, G., Leuven, R. and Esselink, H. \(2008\). Pumpkinseed sunfish \(*Lepomis gibbosus*\) invasions facilitated by introductions and nature management strongly reduce macroinvertebrate abundance in isolated water bodies. *Biological Invasions*. 10, 1481-1490.](#)

Verbrugge, L.N.H., L.de Hoop, R.S.E.W. Leuven, R. Aukema, R. Beringen, R.C.M. Creemers, G.A. van Duinen, H. Hollander, M. Scherpenisse, F. Spikmans, C.A.M. van Turnhout, S. Wijnhoven & E. de Hullu, 2015. Expertpanelbeoordeling van (potentiële) risico's en managementopties van invasieve exoten in Nederland. Inhoudelijke input voor het Nederlandse standpunt over

de plaatsing van soorten op EU-verordening 1143/2014. 54 pagina's. [Bijlagen](#)
[Expertpanelbeoordeling 152 invasieve exoten](#)
[verspreidingsatlas.nl](#)
[Soes, D.M., S.J. Cooke, H.H. van Kleef, P.B. Broeckx & P. Veenvliet, 2011. A risk analysis of sunfishes \(*Centrarchidae*\) and pygmy sunfishes \(*Elassomatidae*\) in the Netherlands. Bureau Waardenburg, Culemborg; Volume 11-042](#)

Laatste update: 18-07-2019